

постановою судді законної сили заносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, що формується й ведеться Міністерством юстиції України відповідно до Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 11 січня 2012 р. № 39/5 [12].

Постанова судді в справах про корупційне адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги чи протесту прокурора, якщо така скарга (протест) не були подані.

Аналіз санкцій статей КУпАП про адміністративні корупційні правопорушення дає підстави для висновку, що за вчинення цих правопорушень може бути застосоване лише одне основне адміністративне стягнення - штраф, а в передбачених законом випадках і одне додаткове - конфіскація незаконно одержаних неправомірної вигоди, подарунку, доходу.

Аналіз положень КУпАП, що регулюють особливості провадження в справах про корупційні правопорушення приводить до висновку, що ця категорія належить до особливих проваджень, оскільки хоча для неї й встановлено загальний строк розгляду справи, це провадження характеризується ускладненою процедурою й додатковими вимогами щодо його здійснення.

До особливостей провадження в справах про корупційні правопорушення, зокрема, належить: корупційне правопорушення як підстава порушення адміністративної справи; спеціальні (подовжені) строки накладення адміністративного стягнення за корупційні правопорушення; триденний строк направлення протоколу з матеріалами справи до суду; виключно судовий розгляд справ про ці правопорушення; обов'язкова присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; обов'язкова участь прокурора; включення відомостей про особу, притягнуту до адміністративної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення, до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

Література

1. Ківалов С.В. Адміністративне право України: Навч.-метод. посіб. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - Одеса: Юридична література, 2002. - 312 с.

2. Масленников М.Я. Административно-юрисдикционный процесс: сущность и актуальные вопросы правоприменения по делам об административных правонарушениях. - Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1990. - 207 с.

3. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. - Х., 2007. - 198 с.

4. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине. Учебное пособие. - Х.: Одиссей, 2004. - 272 с.

5. Адміністративне право України: Підручник для юрид. вузів і факультетів / за ред. Ю.П. Битяка. - Х.: Право, 2001. - 528 с.

6. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР: Учебное пособие. - Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. - 204 с.

7. Васильев А.С. Административное право Украины (общая часть). Учебное пособие. - Х.: Одиссей, 2001. - 288 с.

8. Алехин А.П. Административное право Российской Федерации: Учеб. изд. / [А.П. Алехин, А.А. Кармолицкий, Ю.М. Козлов]. - М.: Зерцало, 1997. - 672 с.

9. Рогульський С.С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. - К., 2005. - 187 с.

10. Тихомиров С.В. Административное право Российской Федерации: Учебное пособие. - М.: Изд-во "Юрлитинформ", 2003. - 608 с.

11. Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510 // Зібрання постанов Уряду України. - 1994. - № 2. - Ст. 30.

12. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення: Наказ Міністерства юстиції України від 11 січня 2012 р. № 39/5 // Офіційний вісник України. - 2012. - № 6. - Ст. 223.

Панфілов О.Є.,

*асистент кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету "Одеська юридична академія"
Надійшла до редакції 29.10.2012*

УДК 342.9:347:963

ПРАВА ЯК ЕЛЕМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Рибалка Н. О.

Основним завданням прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів є захист від неправомірних посягань гарантованих Конституцією й законами України прав і свобод людини та громадянина, державних і суспільних інтересів. Для виконання цього завдання органам прокуратури України необхідні відповідні повноваження. Останнім часом ці повноваження зазнають суттєвих змін. Адміністративно та кримінально-правові норми, що визначають права органів прокуратури України постійно оновлюються. Відтак, для підтримання знань у цій сфері в актуальному стані потребуються й нові дослідження права органів прокуратури України, що й визначило актуальність досліджуваної проблематики.

Питання адміністративно-правового статусу органів прокуратури та, зокрема, прав органів прокуратури України є об'єктом постійної уваги низки науковців,

які присвятили цій проблематиці свої дослідження. Підґрунтям написання статті стали роботи О.М. Бандурки, М.М. Бурбики, Л.М. Давиденка, В.В. Долежана, П.М. Каркача, М.Й. Курочки, В.І. Малюги, І.Є. Марочкина, М.І. Мичка, О.Р. Михайленка, Є.М. Поповича, В.П. Рябцева, В.В. Сухоноса, П.В. Шумського, М.К. Якимчука та інші. У переважній більшості наукових праць не враховано вимоги сьогодення й тих змін, які сталися в національному законодавстві. Тому як мету цієї статті варто розглядати визначення переліку прав органів прокуратури України як структурного елементу адміністративно-правового статусу органів прокуратури України. З цієї метою аналізуються нормативно-правові акти України на предмет наявності в них норм, що визначають права органів прокуратури України. Новизною цієї статті є розгляд прав органів прокуратури України з врахуванням новацій у

законодавстві України.

Права органів прокуратури випливають з її функцій, які є основним напрямками й видами діяльності цих органів. Для виконання прокуратурою України своїх функцій чинне законодавство визначає права органів прокуратури, визначені Конституцією та законами України.

За своїм змістом права прокуратури України в науці поділяють на три групи:

- 1) права щодо виявленні порушень законів, причин порушень і умов, що їм сприяють;
- 2) права, що спрямовані на усунення порушень законів, причин і умов, що їм сприяють;
- 3) права щодо притягнення порушників закону до відповідальності.

Першу групу складають права прокурора: безперешкодно за посвідченням, що підтверджує займану посаду, входити в приміщення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, підпорядкованості чи приналежності, до військових частин, установ без особливих перепусток, де такі запроваджено; мати доступ до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, також за письмовою вимогою, і таких, що містять комерційну таємницю або конфіденційну інформацію. Письмово вимагати подання в прокуратуру для перевірки зазначених документів і матеріалів, видачі необхідних довідок, також щодо операцій і рахунків юридичних осіб та інших організацій, для вирішення питань, пов'язаних з перевіркою. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про банки і банківську діяльність", тобто тільки за рішенням суду; у будь-який час відвідувати місця тримання затриманих попереднього ув'язнення, установи, в яких засуджені відбувають покарання, установи для примусового лікування й перевиховання, опитувати осіб, які там перебувають, знайомитись з документами, на підставі яких ці особи затримані, засуджені або до них застосовано заходи примусового характеру (ст. 44 Закону); вилучувати для перевірки рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти й документи, одержувати інформацію про стан законності й заходи щодо її забезпечення (п. 2 ч. 1 ст. 20 Закону, п. 2 ч. 2 ст. 44 Закону); вимагати від керівників і колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій та інших структур незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертиз (п. 3 ч. 1 ст. 20 Закону); викликати посадових осіб і громадян для вилучення від них усних або письмових пояснень щодо порушень закону (п. 4 ч. 1 ст. 20 Закону, п. 2 ч. 2 ст. 44 Закону); перевіряти додержання законності під час перебування осіб у місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, в установах виконання покарань, інших установах, що виконують покарання або заходи примусового характеру, які призначаються судом, додержання встановленого кримінально-виконавчим законодавством порядку й умов тримання або відбування покарання особами в цих установах, їх прав і виконання ними своїх обов'язків (ст. 44 Закону); розглядати заяви, скарги про порушення прав громадян і юридичних осіб, крім скарг, віднесених до компетенції суду (ч. 1 ст. 12 Закону), особисто приймати громадян (ч. 3 ст. 12 Закону); брати участь у засіданнях органів державної влади (ст. 9 Закону).

До другої групи прав прокурора належать: опротестовувати акти Прем'єр-міністра України, Кабінету Міністрів України, Ради міністрів АРК, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, виконавчих органів місцевих рад, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також рішення й дії посадових осіб; вносити подання або протест на рішення місцевих рад залежно від характеру порушень; вносити подання про усунення очевидних порушень закону; вносити подання до державних органів, громадських організацій і посадовим особам про усунення порушень закону та умов, що їм сприяли; звертатись до суду із заявою про захист прав і законних інтересів громадян, держави, а також підприємств та інших юридичних осіб; негайно звільнити особу, яка незаконно перебуває в місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, обмеження чи позбавлення волі або в установі для виконання заходів примусового характеру. Постанови й вказівки прокурора щодо додержання встановлених законодавством порядку й умов тримання затриманих, заарештованих, засуджених до позбавлення волі та виконання інших покарань, а також осіб, до яких застосовано заходи примусового характеру, є обов'язковими й підлягають негайному виконанню.

До третьої групи прав прокурора включені: право порушувати в установленому законом порядку кримінальну справу, дисциплінарне провадження або провадження про адміністративне правопорушення, передавати матеріали на розгляд громадських організацій з метою захисту інтересів держави й громадян, які за станом здоров'я та з інших поважних причин не можуть захистити свої права, прокурор або його заступник подає чи підтримує поданий потерпілим цивільний позов про відшкодування збитків, заподіяних злочинцем [1, 368-374].

Аналізуючи сам Закон України "Про прокуратуру", можна виділити низку організаційних прав органів прокуратури.

Так, зокрема, представники органів прокуратури мають право брати участь у засіданнях органів державної влади й управління. Генеральний прокурор України, його заступники мають право брати участь у засіданнях Верховної Ради України та її органів, Кабінету Міністрів України, колегій міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Генеральний прокурор України, прокурор Автономної Республіки Крим, їх заступники мають право брати участь у засіданнях Верховної Ради Автономної Республіки Крим та її органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, колегій міністерств, комітетів і відомств Автономної Республіки Крим, а також місцевих Рад, їх виконавчих комітетів, комісій, інших органів управління. Прокурори областей, міст Києва й Севастополя, районні, міжрайонні, міські й інші прирівняні до них прокурори, їх заступники мають право брати участь у засіданнях Рад відповідного рівня, їх виконавчих комітетів, інших органів місцевого самоврядування.

Будучи органом, який координує діяльність правоохоронних органів з питань протидії злочинності та корупції, органи прокуратури України мають право проводити спільні наради з керівниками органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, створювати міжвідомчі робочі групи, проводити узгоджені заходи, здійснювати аналітичну діяльність тощо. Працівники органів прокуратури України мають право невідкладного прийому. Генеральний прокурор України має право бути невідкладно прийнятим Головою Верховної Ради України, Президентом України, Прем'єр-міністром України. Прокурор Автономної Республіки Крим має право бути невідкладно

прийнятим Головою Верховної Ради Автономної Республіки Крим і головою Уряду Автономної Республіки Крим. А прокурори областей, міст Києва й Севастополя, районні, міські й прирівняні до них інші прокурори мають право бути невідкладно прийнятими керівниками, іншими посадовими особами відповідних органів державної влади та управління, підприємств, установ і організацій. Прокурор Автономної Республіки Крим має право вносити подання щодо нормативно-правових актів Уряду та інших органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, які суперечать Конституції й законам України, а також законам Автономної Республіки Крим, прийнятим у межах її компетенції [2, 9-11].

З'ясовуючи адміністративно-правовий статус органів прокуратури, слід згадати й внутрішньо-управлінські права Генерального прокурора України. Відповідно до Закону України "Про прокуратуру" Генеральний прокурор України спрямовує роботу органів прокуратури й здійснює контроль за їх діяльністю.

Виходячи зі змісту ст. 20 Закону України "Про прокуратуру", при здійсненні прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів прокурор має право:

1) безперешкодно за посвідченням, що підтверджує займану посаду, входити в приміщення органів державної влади й органів місцевого самоврядування, військових частин, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності без особливих перепусток, де такі запроваджено;

2) витребувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних підприємств, установ і організацій рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти й документи, одержувати інформацію про стан законності й заходи щодо її забезпечення, мати доступ до відповідних інформаційних баз даних державних органів;

3) вимагати від керівників і колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертиз;

4) мати доступ до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, також за письмовою вимогою, і таких, що містять комерційну таємницю або інформацію з обмеженим доступом. Письмово вимагати подання в прокуратуру у визначений ним розумний строк зазначених документів і матеріалів, видачі необхідних довідок, також щодо операцій і рахунків юридичних осіб та інших організацій, для вирішення питань, пов'язаних з перевіркою. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про банки і банківську діяльність";

5) отримувати від посадових і службових осіб і громадян усні або письмові пояснення, також шляхом виклику відповідної особи до органу прокуратури. Останні три права прокурор має виключно під час проведення перевірки.

При виявленні порушень закону прокурор у межах своєї компетенції має право:

1) вносити подання;

2) у встановленому законом порядку ініціювати притягнення особи до дисциплінарної, адміністративної відповідальності, складати протокол про адміністративне правопорушення та починати досудове розслідування;

3) звертатися до суду в передбачених законом випадках [2, 20].

Під час підтримання державного обвинувачення та представництва інтересів громадянина або держави в суді прокурор має рівні права з іншими учасниками процесу. При цьому він підтримує державне обвинувачення в судовому провадженні щодо кримінальних правопорушень, користуючись правами й виконуючи обов'язки, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України.

Представляючи інтереси громадянина або держави в суді, органи прокуратури України мають право: 1) звертатися до суду з позовами (заявами, поданнями); 2) вступати в справу, порушену за позовами (заявами, поданнями) інших осіб, на будь-якому етапі розгляду; 3) ініціювати перегляд судових рішень, також у справі, порушеній за позовом (заявою, поданням) іншої особи; 4) брати участь у розгляді справ [2, 21, 35-36].

Право подання позовної заяви (заяви, подання) в порядку адміністративного судочинства надається Генеральному прокурору України, прокурорам Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва й Севастополя, спеціалізованих прокуратур (на правах обласних), міжрайонним прокурорам, прокурорам міст, районів, районів у містах і прирівняних до них спеціалізованих прокуратур, їх першим заступникам і заступникам.

Апеляційну чи касаційну скарги на судові рішення в адміністративних справах має право вносити прокурор, який брав участь у судовому розгляді, а також незалежно від участі в розгляді справи Генеральний прокурор України, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, спеціалізованих прокуратур (на правах обласних), міжрайонні прокурори, прокурори міст, районів, районів у містах і прирівняних до них спеціалізованих прокуратур, їх перші заступники й заступники. Крім того, законодавством встановлені право внесення заяви про перегляд судового рішення за новими обставинами в адміністративних справах, право внесення заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України на судові рішення в цивільних, адміністративних, господарських справах, право внесення заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України на судові рішення в цивільних, адміністративних, господарських справах за відповідними прокурорами.

Нещодавно Генеральному прокурору України надано право звертатися до пленумів вищих спеціалізованих судів України щодо розгляду питання про необхідність надання роз'яснень судам з питань застосування законів при розгляді відповідних справ.

У сфері нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальному провадженні, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, прокурор, який здійснює нагляд, має право:

1) у будь-який час відвідувати місця тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи, в яких засуджені відбувають покарання, установи для примусового лікування й перевиховання, опитувати осіб, які там перебувають, знайомитись з документами, на підставі яких ці особи затримані, заарештовані, засуджені або до них застосовано заходи примусового характеру;

2) перевіряти законність наказів, розпоряджень і постанов адміністрації цих установ і в разі їх невідповідності законодавству зупиняти виконання таких актів або скасовувати їх, вимагати від посадових чи службових осіб усунення порушень або надання пояснень з приводу допущених порушень;

3) прокурор зобов'язаний негайно звільнити особу,

яка незаконно перебуває в місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, обмеження чи позбавлення волі або в установі для виконання заходів примусового характеру [2; 37, 43, 44].

Існує й низка прав органів прокуратури України, пов'язаних з матеріальним і соціальним забезпеченням працівників прокуратури. Наприклад, прокурори й слідчі мають право безкоштовно користуватися за службовими посвідченнями на території України всіма видами транспорту міського, приміського й місцевого сполучення (крім таксі); під час службового відрядження користуватися правом бронювання місць у готелях і на всіх видах транспорту, а також позачергового придбання проїзних документів; право прокурорів і слідчих прокуратури в першочерговому порядку бути забезпеченими житлою площею місцевими органами влади тощо.

Одні з останніх змін в структурі статусу органів прокуратури щодо її прав є зміни в порядку проведення органами прокуратури перевірок при здійсненні нагляду за додержанням і застосуванням законів. Сьогодні при проведенні перевірки прокурор має право:

1) безперешкодно за посвідченням, що підтверджує займану посаду, входити в приміщення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, військових частин, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності без особливих перепусток, де такі запроваджено;

2) витребувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних підприємств, установ і організацій рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти й документи, одержувати інформацію про стан законності й заходи щодо її забезпечення, мати доступ до відповідних інформаційних баз даних державних органів;

3) вимагати від керівників і колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертиз;

4) мати доступ до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, також за письмовою вимогою, і таких, що містять комерційну таємницю або інформацію з обмеженим доступом. Письмово вимагати подання в прокуратуру у визначений ним розумний строк зазначених документів і матеріалів, видачі необхідних довідок, також щодо операцій і рахунків юридичних осіб та інших організацій, для вирішення питань, пов'язаних з перевіркою. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про банки і банківську діяльність";

5) отримувати від посадових і службових осіб і громадян усні або письмові пояснення, також шляхом виклику відповідної особи до органу прокуратури [3, п. 6.2].

Підбиваючи підсумок аналізу повноважень органів прокуратури, відмітимо, що головними змінами, унесенними Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань удосконалення діяльності прокуратури", є зміни в статтях, що регулюють повноваження прокурорів під час нагляду за дотриманням і застосуванням законів [4]. Порівнюючи положення старої й нової редакції ст. 20 Закону України "Про прокуратуру", впливає, що загалом їхні повноваження залишилися ті самі. Проте більшість із оновлених прав прокурора (усі права, що стосуються надання документів і пояснень) тепер можуть бути реалізовані лише під час перевірки, порядок проведення якої встановлено законом.

Література

1. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник. - К.: Правова єдність, - 2010. - 432 с.

2. Про прокуратуру: закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 53. - Ст. 793.

3. Про затвердження Положення про порядок проведення органами прокуратури перевірок при здійсненні нагляду за додержанням і застосуванням законів: Наказ Генеральної прокуратури України від 12.11.2012 № 111. - [Електронний ресурс]: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.51129.0>.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань удосконалення діяльності прокуратури: закон України // Офіційний вісник України від 05 жовт. 2012. - 2012. - № 73. - Ст. 2934.

5. Кошман О.В. Деякі аспекти вдосконалення статусу прокурора в державі / Олексій Володимирович Кошман // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия: Юридические науки - 2012. - Т. 25 (64) № 2. - С. 327-331. - [Електронний ресурс]: http://science.crimea.edu/zapiski/2012/law/25_2law/046koshm.pdf.

6. Парламент скоротив повноваження прокурорів / Інформаційне агентство УНІАН [Електронний ресурс]: <http://www.unian.ua/news/525637-vr-urizalarpovnovajennya-prokuroriv.html>.

7. Косюта М.В. Черговий етап реформування законодавства про прокуратуру / М.В. Косюта, В.В. Долежан / Вісник прокуратури - 2012 - № 10. - С. 17.

8. Реформування прокуратури України в контексті конституційних змін / Петро Андрійович Рудик. - [Електронний ресурс]: http://b-ko.com/book_162_glava_24_3_4._%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_.html.

*Рибалка Н.О.,
здобувач Харківського національного університету
внутрішніх справ
Надійшла до редакції 12.09.2012*

УДК 349.2

ЮРИДИЧНА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Русецький А. А.

Одним з основних питань для будь-якої галузі права є питання визначення кола його суб'єктів, тобто тих, для кого воно існує взагалі та чітко поведінку, дії, відносини регулює. Це в повній мірі стосується й адміністративного права, яке є однією з найбільш складних, об'ємних і розгалужених галузей права, що регулює з метою реалізації завдань і функцій держави суспільні відносини управлінського характеру, які складаються у сфері виконав-

чої й розпорядчої діяльності органів виконавчої влади, внутрішньоорганізаційної діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень [1, 20-21]. Зі змісту визначення поняття адміністративного права чітко видно, що воно є управлінським, тобто предметом його регулювання виступають відносини управління, що виникають і функціонують на